

Łukasz Lewkowicz

Słowacja: polityka bezpieczeństwa w programie rządu Ľudovíta Ódora

W deklaracji programowej rządu technicznego Ľudovíta Ódora, opublikowanej na początku czerwca 2023 r., utrzymano podstawowe priorytety polityki bezpieczeństwa poprzednich gabinetów centroprawicowych: oparcie bezpieczeństwa państwa na NATO i UE oraz kontynuowanie udzielania pomocy militarnej Ukrainie. Ponadto w dokumencie znalazły się dość ambitnie sformułowane cele, m.in. utrzymanie wydatków na obronę na poziomie 2% PKB do 2050 r., modernizacja sił zbrojnych Słowacji, rozwój infrastruktury obronnej. Jednocześnie nie można wykluczyć, że po jesiennych wyborach parlamentarnych i dojściu do władzy lewicy może nastąpić całkowita zmiana priorytetów polityki bezpieczeństwa Słowacji.

Uwarunkowania polityczne. Rządząca na Słowacji od marca 2020 r. centroprawicowa koalicja (do marca 2021 r. rząd Igora Matoviča, a od kwietnia 2021 r. do maja 2023 r. gabinet Eduarda Hegera) od początku kładła nacisk na potrzebę rozwoju stosunków transatlantyckich, opartych na gwarancjach bezpieczeństwa i wspólnych wartościach. Potwierdzeniem tego były zapisy dotyczące polityki bezpieczeństwa w przyjętych przez parlament w styczniu 2021 r. strategiach bezpieczeństwa i obrony oraz w deklaracji programowej rządu na lata 2021-2024.

27 stycznia 2021 r. słowacki parlament przyjął przygotowaną przez rząd Igora Matoviča (OĽaNO) strategię obrony, a kolejnego dnia – strategię bezpieczeństwa. Były to pierwsze od 16 lat tego rodzaju dokumenty dotyczące problematyki bezpieczeństwa przyjęte przez władze słowackie. Bardzo długa przerwa, jaka nastąpiła od czasu przyjęcia poprzednich strategii bezpieczeństwa i obrony, była związana m.in. ze sporami o rolę Rosji w polityce zagranicznej Słowacji. By uniknąć ponownej dezaktualizacji tych dokumentów, rząd zalecił ich przegląd co 5-7 lat lub w przypadku zasadniczej zmiany środowiska bezpieczeństwa państwa.

W deklaracji programowej rządu Eduarda Hegera (Demokraci), uchwalonej w kwietniu 2021 r., zapisano, że „Słowacja jest częścią obszaru euroatlantyckiego”. Za niekwestionowane filary polityki bezpieczeństwa i obrony Słowacji uznano członkostwo w NATO i UE. Zadeklarowano wspieranie rozbudowy zdolności militarnych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE. W dokumencie USA określono jako „kluczowego sojusznika” Słowacji ze względu na ich unikalne zdolności militarne niezbędne do obrony zbiorowej, jakich nie posiadają europejscy sojusznicy. Założono także osiągnięcie poziomu 2% PKB wydawanych na obronę do 2024 r.

Od 2018 r. na Słowacji trwały dyskusje polityczne dotyczące zacieśniania współpracy militarnej z USA poprzez podpisanie umowy wojskowej. Prace nad dokumentem przyspieszyły po dojściu do władzy centroprawicowej koalicji w 2020 r. Ostatecznie 3 lutego 2022 r. w Waszyngtonie podpisana została słowacko-amerykańska umowa o współpracy obronnej (*Defence Cooperation Agreement*, DCA). Przyjęciu dokumentu w parlamencie towarzyszyły duże kontrowersje. Sceptyczne wobec umowy były m.in. największe partie opozycyjne na Słowacji – Hlas-SD i Smer-SD ([„Komentarze IEŚ”, nr 501](#)).

Istotny przełom w polityce bezpieczeństwa Słowacji nastąpił po agresji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. Od początku wojny słowackie władze jednoznacznie wspierają Kijów dyplomatycznie, humanitarnie i militarnie. Już w dniu wybuchu agresji rosyjskiej przedstawiciele najważniejszych słowackich organów konstytucyjnych – prezydent Zuzana Čaputová, premier Eduard Heger i marszałek parlamentu Boris Kollár (Sme rodina) – wydali wspólne oświadczenie jednoznacznie potępiające działania Rosji wobec Ukrainy i ogłosili, że Słowacja zdecydowanie opowiada się po stronie narodu ukraińskiego.

Zdecydowanym działaniom antyrosyjskim władz towarzyszy dalsze zbliżenie z USA oraz znaczące wsparcie wojskowe i humanitarne Ukrainy. Jednocześnie pretendujący do przejęcia władzy po wyborach parlamentarnych

we wrześniu 2023 r. lider lewicowej partii Smer-SD Robert Fico deklaruje zakończenie udzielania pomocy Ukrainie i wetowanie dalszych sankcji UE wobec Rosji ([„Komentarze IES”, nr 825](#)).

Priorytety polityki bezpieczeństwa. Podobnie jak w przypadku polityki zagranicznej rząd Ludovíta Ódora zakłada w deklaracji programowej *Tylko razem możemy sprostać wyzwaniom XXI wieku* oparcie swojej działalności w obszarze bezpieczeństwa i obrony na „euroatlantyckim zakotwiczeniu Słowacji”. W tym celu planowane jest zwiększenie zdolności obronnych państwa w ramach systemu obrony zbiorowej NATO, z naciskiem na rozwój zmechanizowanych wojsk lądowych. W dokumencie podkreślono także, że władze słowackie będą reagowały na zmieniające się środowisko bezpieczeństwa w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę, zagrożeń terrorystycznych, cybernetycznych i hybrydowych, dezinformacji oraz wyzwań cyfryzacji. Decydenci ponownie sformułowali po trzy krótko- i średnioterminowe priorytety polityki bezpieczeństwa Słowacji.

Priorytety krótkoterminowe. W pierwszym z priorytetów polityki bezpieczeństwa Słowacji – „Kontynuacja wsparcia dla Ukrainy” – rząd Ódora deklaruje chęć dalszej pomocy Kijowowi. Rozważane są możliwości przekazywania Ukrainie sprzętu wojskowego i udzielenia pomocy humanitarnej, jednak w takim zakresie, aby zdolności obronne Słowacji nie były zagrożone. Zakłada się dalsze szkolenie ukraińskich żołnierzy w ramach współpracy bilateralnej oraz wspólnie z państwami członkowskimi UE i NATO. Mają być również kontynuowane projekty NATO i UE oraz inne wielonarodowe przedsięwzięcia mające na celu pomoc Ukrainie. Należy podkreślić, że już 6 czerwca 2023 r. na szczycie Bukareszteńskiej Dziewiątki (B9) w Bratysławie prezydenci państw wschodniej flanki NATO, w tym Słowacji, wsparli transatlantyckie aspiracje Kijowa. Zapowiedziano tam m.in. powstanie „nowego formatu politycznego, który doprowadzi Ukrainę do członkostwa w Sojuszu, gdy pozwolą na to warunki”.

Kolejny priorytet – „Stabilny budżet z naciskiem na rozwój i innowacje” – zakłada utrzymanie przez rządzących wydatków na obronę na poziomie 2% PKB i stworzenie warunków do utrzymania tego poziomu finansowania przez kolejne 27 lat, do 2050 r. W ramach wydatków na obronę co najmniej 20% ma zostać przeznaczona na uzbrojenie, technologię i badania, zgodnie z kryteriami NATO i UE. Ponadto ma być kontynuowany ciągły wzrost wydatków na wspieranie badań, rozwoju i innowacji w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony. Wpisuje się to w obecną politykę bezpieczeństwa Sojuszu. Na wspomnianym szczycie B9 w Bratysławie uznano, że 2% PKB będzie minimalnym poziomem wydatków obronnych w NATO – ma to być także potwierdzone w lipcu 2023 r. na szczycie Sojuszu w Wilnie.

W ostatnim priorytecie – „Modernizacja obrony powietrznej” – rząd Ódora stawia na dalszy zrównoważony rozwój zdolności obronnych Słowacji oraz modernizację słowackich sił zbrojnych. Kontynuowane mają być projekty modernizacyjne armii z naciskiem na rozwój systemów obrony powietrznej. Ponadto planowana jest dalsza rozbudowa w ramach Sojuszu ciężkiej brygady zmechanizowanej. Od czasu wybuchu wojny na Ukrainie Słowacy w zamian za przekazanie uzbrojenia Kijowowi dostali od sojuszników m.in. systemy rakietowe Patriot oraz systemy radarowe Sentinel, czołgi bojowe Leopard 2A4, fińskie transportery Patria AMVXP. We wrześniu 2022 r. Polska i Czechy przejęły ochronę słowackiej przestrzeni powietrznej. Na początku czerwca 2023 r. poinformowano natomiast opinię publiczną, że Niemcy przekażą Słowacji dwa systemy obrony powietrznej MANTIS.

Priorytety średnioterminowe. Pierwszym priorytetem wybiegającym poza okres funkcjonowania obecnego rządu jest „Pogłębianie współpracy międzynarodowej z sojusznikami”. Władze słowackie deklarują w nim chęć kontynuowania współpracy z państwami NATO i UE, które uważają za kluczowych sojuszników ze względu na wspólne wartości, położenie geopolityczne i zdolności militarne – w dokumencie brakuje jednak skonkretyzowania, o kogo dokładnie chodzi. Aktywna współpraca z sojusznikami w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony ma docelowo zwiększyć stabilność i bezpieczeństwo nie tylko Słowacji, ale także całego obszaru euroatlantyckiego. Rząd zapewnia, że będzie kontynuowany udział sił zbrojnych w operacjach i misjach wojskowych pod dowództwem organizacji międzynarodowych, zgodnie z prawem międzynarodowym i interesami Słowacji. Ulepszony ma być również proces zarządzania kryzysowego w państwie.

W drugim priorytecie – „Inwestycje w rozwój krajowej infrastruktury obronnej” – rząd zakłada wsparcie krajowego przemysłu obronnego w dostarczaniu uzbrojenia i technologii dla armii słowackiej oraz zwiększenie jego udziału

w projektach modernizacyjnych. Słowackie władze mają dalej inwestować w infrastrukturę obronną państwa. Nacisk ma być położony na rozwój nowych technologii wojskowych, wsparcie wojsk sojuszniczych stacjonujących na terytorium Słowacji, a także zwiększenie efektywności energetycznej. Zwraca się również uwagę na lepsze wyposażenie indywidualne żołnierzy.

W ostatnim priorytecie – „Przejrzystość i stosunek jakości do ceny” – władze słowackie przy okazji rozbudowy zdolności wojskowych państwa, infrastruktury obronnej i modernizacji armii zakładają stosowanie zasad transparentności, stosunku jakości do ceny i zerowej tolerancji dla korupcji. Należy podkreślić, że Słowacja w 2022 r. poprawiła swoją pozycję w Indeksie Percepcji Korupcji Transparency International i znalazła się na 49. miejscu na 180 państw na całym świecie – rok wcześniej była to 56. pozycja. Korupcja jest jednak wciąż istotnym problemem społecznym, obecnym także w instytucjach związanych z sektorem bezpieczeństwa.

Wnioski

- Od przejścia władzy przez centroprawicę w 2020 r. widoczne jest silne transatlantyckie zakotwiczenie Słowacji. Już niecały rok po ostatnich wyborach parlamentarnych udało się przyjąć dwa strategiczne dokumenty – strategię obrony i bezpieczeństwa. Natomiast tuż przed agresją Rosji na Ukrainę podpisana została słowacko-amerykańska umowa obronna DCA. Po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej władze słowackie przyjęły jasne i jednoznaczne stanowisko w sprawie konfliktu, zdecydowanie potępiając stronę rosyjską, w pełni podpisując się pod sankcjami UE i mocno opowiadając się po stronie ukraińskiej. Dzięki dużemu zaangażowaniu Słowacja znalazła się w awangardzie państw europejskich wspierających politycznie, humanitarnie i wojskowo Kijów.
- Analiza deklaracji programowej rządu Ľudovíta Ódora pokazuje, że kluczowe priorytety polityki bezpieczeństwa Słowacji pozostają od 2020 r. niezmiennie. Podobnie jak poprzednie rządy centroprawicowe, obecne władze Słowacji deklarują jako swoje cele strategiczne aktywne członkostwo w UE i NATO. Aktualny rząd podtrzymuje chęć dalszego udzielania pomocy militarnej Ukrainie, dąży do utrzymania stabilnego finansowania budżetu obronnego, chce również modernizować siły zbrojne Słowacji.
- Umieszczone w programie rządu priorytety polityki bezpieczeństwa są dość ambitne, co oznacza, że część z nich jest niemożliwa do zrealizowania w tak krótkim czasie. Niewątpliwie nie uda się ich wprowadzić w życie do zbliżających się wyborów parlamentarnych, zaplanowanych na wrzesień 2023 r. Problemem jest również niezyskanie wotum zaufania dla gabinetu Ódora – brakuje więc poparcia większości parlamentarnej, która byłaby zdolna do implementacji proponowanych rozwiązań. Jednocześnie należy zauważyć, że główna partia opozycyjna pretendująca do przejścia władzy – Smer-SD – opowiada się za polityką neutralności wobec konfliktu na Ukrainie. Można założyć, że będzie ona dążyła do zerwania strategicznego sojuszu militarnego z USA, ograniczenia słowackiej aktywności w ramach NATO i odnowienia bliskich relacji z Rosją.